

Några funderingar kring våtmarksprojekt och fågellivet

Innan det är dags att starta en uppföljningsstudie av effekterna av våtmarksprojekt på fågellivet kan det vara på sin plats att fundera kring några saker. Här följer fyra exempel som vi bedömt vara viktiga.

Fundering A. Vinnare och förlorare?

Det är orimligt att tro att alla fåglar gynnas av ditt våtmarksprojekt. Några kanske rentav missgynnas. Det kan vara värt att fundera lite och höra sig för om vilka arter och vilka antal ditt våtmarksprojekt kan komma att påverka. Resultatet av dessa funderingar och efterforskningar kan sedan användas för att klargöra målen och förfina planen. Detta i sin tur kan göra ditt projekt mera framgångsrikt.

Fundering B. Fåglarnas nyttjande av våtmarken

Vad vill du att fåglarna ska kunna använda våtmarken till? Häcknings- och/eller rastlokal? Fåglarnas behov skiljer sig mellan arter, individer och årstider. Vilka ”tjänster” planerar du att din våtmark ska erbjuda fåglarna? Svaret på denna fråga bör styra utformningen och skötseln av våtmarken. Återigen kan din våtmark knappast leverera allt till alla på samma gång men med lite eftertanke kan du antagligen höja den totala nyttan högst avsevärt. Värt att tänka på är att många fåglar som inte räknas som våtmarksarter också använder våtmarker, om än mera tillfälligt, t.ex. för att bada. Deras nyttjande bör också räknas in som intäkt för ditt våtmarksprojekt.

Storspövar häckar gärna på jordbruksmark men kan komma till din våtmark för att söka föda.

Foto: Adriaan de Jong

Fundering C. Var kommer ”dina” våtmarksfåglar ifrån?

Alla fågelindivider som inte är födda i din våtmark kommer ursprungligen någon annanstans ifrån. Hur ska vi se på detta? Man kan naturligtvis påstå att alla fåglar som besöker våtmarken har kommit dit av fri vilja och för att de kan dra nytta av våtmarken. Enligt detta synsätt är varje besökande fågel en ren vinst. Det kan dock vara så att din våtmark har lyckats locka bort fåglar från en annan våtmark. Därmed kan din våtmark ha minskat nyttan av ett annat våtmarksprojekt och antalet fåglar totalt behöver inte ha ökat. Din våtmark hänger ju ihop med andra våtmarker genom fåglar som rör sig mellan lokalerna. Frågan är om ditt mål är att enbart gynna dina fåglar lokalt eller fågelbestånden i stort.

Denna fråga hör ihop med faktum att fåglar rör sig över betydande avstånd. Merparten av fåglarna i din våtmark vistas även på andra platser under årets lopp. Förekomsten i din våtmark beror därför också på hur fåglarna trivs på dessa andra platser. Att framgångsrikt gynna våtmarksfåglar kräver därför en helhetssyn och ett brett samarbete.

Detta i sin tur sätter strålkastarljuset på den något märkliga frågan: Vilka fåglar kom inte till min våtmark? Om det saknas tillräckligt goda förutsättningar för våtmarksfåglar året om kommer bestånden att hållas tillbaka och antalen i din våtmark kommer att vara lägre än din våtmark egentligen förtjänar. Det handlar om fortplantning och överlevnad; dygnet runt, året runt, livet igenom och överallt där fåglarna finns. Se din våtmark som en pusselbit. Din våtmark är viktig för helheten men **är** inte helheten.

Produktion av ungar är ett viktigt mått på din våtmarks värde. Bo av gräsand.

Fundering D. Betydelsen av landskapet runt din våtmark

De flesta våtmarksprojekt berör bara en relativt liten yta i landskapet, något till några tiotals hektar. Detta innebär att fågellivet i våtmarken påverkas tydligt även av det omgivande landskapet. Det omgivande landskapet och hur detta sköts kan vara mycket viktigt för fåglar som finns (eller just inte finns!) i din våtmark. Till exempel häckar arter som gräsand och skedand gärna ute på vallåkrar i närheten av våtmarker. Om dessa åkrar brukas på ett sätt som förstör dessa häckningar producerar våtmarken färre andungar och våtmarken kan rentav bli en så kallad ”ekologisk fälla” för andfågelpopulationen. Änderna luras in i en miljö som ser bra ut men där fortplantningen blir otillräcklig.

Utanför häckningstiden pendlar många svanar, gäss och änder mellan nattplatsen på en våtmark och det omgivande landskap för att söka föda. Foto: Kjell Sjöberg.